

Felix Timmermans
PIETER BRUEGEL
Tako sem vas zaslutil iz vaših del

prevedla Mateja Seliškar Kenda

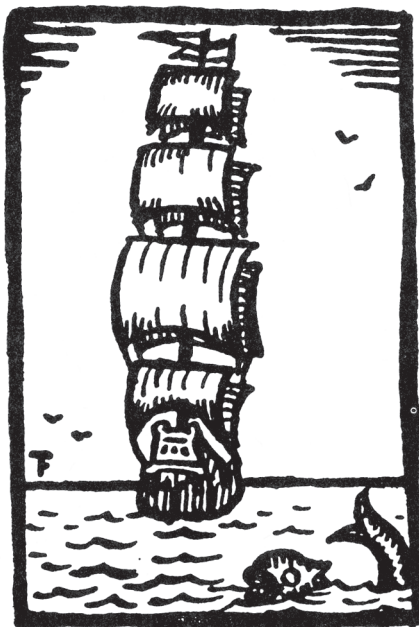
Z male rožnate breskve, pod katero je noseča mama umetala maslo, sta pronicala sonce in dež. Petelin je zategnjeno zakikirikal. Takrat je Pieter sklenil, da se izvije iz maminega naročja, rodil se je in povili so ga v krčmi *Obljubljena dežela*.

Na strehi je gnezdila štoklja in visoko na nebu se je pela mavrica ...

Ko je mama v postelji sedla in je dete pilo pri njenih nabreklih prsih, so ji po licih zdrknile solze. Spodaj na vaškem pokopališču je stal črn križ, pod katerega so pred mesecem položili njenega moža.

Bila je vdova po mršavem kmetu, ki je veliko delal in malo govoril, tik pred smrtjo pa je zavzdihnil in rekel: »Če bo fant, naj gre za mornarja ... sam sem si tako zelo želel na morje.«

Kot bi sedel poleg nje v postelji, je svojemu mrtvemu možu zdaj žalostno odvrnila: »Oh, Dorus, skoraj petdeset jih imam. Ko bo šel fant k prvemu obhajilu, bom že davno pod rušo.«

V krčmi v prednjem delu hiše je življenje teklo kot običajno. Prvih nekaj dni je zanjo skrbela pekovka Jo Schrabul, ki je v vasi umivala mrličje.

Ko se je mama postavila na noge, je šla najprej v cerkev, nato pa v krčmi priredila veliko slavnost z rozinovo pogačo in medenim pivom, ki ga je z otrokom v naročju sama točila za pultom.

Povsem se je predala svojemu sinu in dostikrat ga je dvignila predse kot kelih ter razneženo vzkliknila: »Nisem vedela, da je v življenju mogoča takšna sreča!«

Nad vas in reko Dommel je legla svetla pomlad. Fantka je prepočil tamkajšnji krepčilni zrak, prepojili so ga tamkajšnje barve in svetloba, vonjave po prsti in pivu, tamkajšnje zvezde in tišina, veter in mrak.

Mama je jedla zelenjavo, kruh, svinjsko meso, jajca, sadje, vse darove te dežele, in prek prsi v svojega otroka vlila dušo prelepega Brabanta.

2

Ta zapis posvečam Josu Verwielu

Vas se je otroku prek oči vžgala v srce. Prvič jo je zares videl pri dveh letih in pol in jo za vedno vsrkal vase.

Bilo je nekega zgodnjega večera, ki se je kopal v polmraku hruškasto zlate svetlobe. V oster zrak se je nad slamnate strehe sukal dim s šotišč. Cerkvica z zvonikom in stopničastim stolpičem, ki je od daleč spominjala na mater z detetom v naročju, je v večerni meh-kobi pomodrela kot grozd. Mirni Dommel je vasico zvesto odseval

na gladki gladini. Tišina vresišč, polj in jelovih gozdov je objela tišino mlina, hiš in hlevov.

Jasen, preprost obris, poln bruegelskih barv, se je v tisti krhki, sveti uri dečku tako močno vtisnil v srce, da ga ne bo nikdar več pozabil.

In začel je risati.

3

Najprej je risal možice: dva krogca, štiri črtice in veliko gumbkov.

Pri petih letih je risal možake, ki so v krčmo prihajali na pivo. Vozarja je bilo mogoče prepoznati po biču, pastirja po skodrani ovčici ob njem in čebelarja po velikanskih srditih zvereh, ki so mu letale okrog glave.

Užival je v opazovanju. Okrog sebe se je zmeraj oziral, kot bi stvari videl prvič: presenečeno, navdušeno in nenasitno, in vsakokrat je odkril kaj novega.

Njegove oči so hlastavo srkale črte in barve.

Njegovo srce je bilo zvesto ogledalo. Mlini so se sukali: sukali so se tudi v njegovem srcu; oblaki so se podili: podili so se tudi v njegovem srcu; letni časi so izpodrivali drug drugega – in vsaka sprememba, vsaka barva se je fantu za vedno vtisnila v spomin.

Jokal je, ker so se mavrice zmeraj tako hitro razblinile. Kadar je na zemljo legel sneg, je od sreče ostal brez besed. Meseca se je bal, a če je eno oko priprl, je strah izginil. Kmalu je zvesto prerisoval vse, kar je videl: drevesa, skrivenčene vrbe, trobentice, konja, ki je mirno čakal pred krčmo, kovača, kokoši in smešne pujse.

Pri sedmih letih ni več počel drugega. Risal je kot navit, a ne le tistega, kar je videl, temveč tudi domišljajske podobe in svetopisemske

zgodbe, legende o svetnikih, povesti o Valentinu in Orsonu, pa o Genovefi Brabantski in celo pasijon Našega Gospoda.

Ob risanju je rasel, izgubil je že vse mlečne zobke in mama se je vedno pogosteje pritoževala nad možici in Materami božjimi, ki jih je čekal po stenah, vratih in sploh povsod. A kaj, ko je imela le enega fanta in ga je oboževala: sama mu je iz mesta nosila krede in papir.

Kadar ga je prijelo, da bi risal, ga ni bilo mogoče ustaviti. Bilo je neverjetno; risal je s takšno strastjo, da se je zdelo, kot bi v njem ustvarjal nekdo drug. Bil je strašno radoveden in sčasoma so ljudje začeli opazati, pri njegovih devetih letih pa je postalo več kot očitno, da bo imel nenavadno dolg, špičast nos. Vtikal ga je vsepovsod in vsakokrat, ko ga je izvlekel, je nastala nova risba.

Mama je z odločitvijo, da gre fant za mornarja, leto za letom odlašala, saj se je strašno bala neurij in kitov. Še najbolj bi bila vesela, če bi šel v samostan. Tako je postal ministrant. Farni župnik, tršati frančiškan, ga je imel zelo rad. Naučil ga je brati in pisati, dostikrat ga je odpeljal tudi s sabo v gozd cepit drva, skupaj sta sejala fižol, pobirala med, tlačila grozdje za vino, klala prašiče, kajti župnik je navadno delal vse sam, lotil pa se je tako peke kruha kot varjenja piva. Doma je Pieter vse to narisal, kot tudi vse drugo, kar je videl v cerkvi in med procesijami ob različnih praznikih. Pa na semnjih! V celem Brabantu ni bilo dovolj papirja za njegove risbe! Upodabljal je burke navihanega Pavlihe, spuščanje zmajev, dudarje, stojnice z igračami, krofi in rožnimi venci, plesalce, pivce, kegljače, pretepače, in to vse leto.

S prijatelji se je igral v dehtečih gozdovih in se v njih večkrat nalašč izgubil, da se je znašel na koncih, ki jih še ni poznal, je pa o njih dostikrat sanjal. Vaškim fantičem je pripovedoval zgodbice, ob katerih je še sam osupljal. Kar napihnil se je od ponosa, ko je spoznal, kako lahkotno in s kakšno bistrostjo mu je v pripoved uspelo

vplesti najbolj neverjetne laži. »Še preden premislim, mi že zletijo iz ust!« si je včasih poočital in zavzdihnil.

S prijatelji se je šel tu in tam kopat v Dommel in jo je potem popihal z njihovimi srajcami, da so se morali vrniti v vas, kakršne so jih mame rodile, in so se jim vsi smejali. Bil je najbolj radoživ v vsej družini, zlagal in rimal je vesele pesmice, poznal je vse otroške igre, vključno z vsemi pravili in besedili. Bil je zraven, kadar so lumpi kradli jajca in rabutali jabolka, bil pa je tudi eden najhitrejših drsalcev v vasi.

Dnevne podobe so v svoji najčistejši obliki zdrknile v njegovo srce, kjer je hranil vse svoje zaklade, zvečer, ko je ob rjavkastem soju oljenke sedel k mizi z listom papirja pred sabo, pa je moral zgolj pokukati vase in že so spomini razločni in brez praske priplavali na dan.

Ponoči je imel večkrat strašne sanje o vicah in peklu, da se je vsakokrat zbudil ves premočen. Če si je predstavljal trpeče duše ali je o njih pri pridigi govoril župnik, je potem ves dan hodil naokoli bled kot kreda. Razburjeno srce je pomiril samo tako, da je roko položil na ministrantski škapulir.

Kmalu je začel strašne predstave tudi risati, a je moral vedno odnehati, saj so se mu ob tem v glavi porajale tako grozljive podobe, da ga je začelo zvijati. Zato pa je z užitkom risal leve in zmaje, ki jih je veter zgnetel iz oblakov, ki so drseli nad njim, medtem ko je poležaval v travi in strmel v nebo.

V župnikovih knjigah je prebiral pripovedi o popotovanjih po tujih deželah in o življenju svetnikov. Najprej je iz njih prerisal vse lesoreze in jedkanice, kmalu pa je v risbah začel zgodbe predelovati po svoje in tako so na najneverjetnejših skalnatih vrhovih zrastle najneverjetnejša mesta.

Ni bilo stvari, ki ne bi vzdramila njegove domišljije. Vse je končalo pod njegovim svinčnikom: suh list, bogate sedmine, ledene sveče

na strehah, pivci piva in celo reči, ki so jih pripovedovali o velikih mestih, o daljnih krajih, o vojnah in boleznih, o krivovercih in protestantih, o cesarju Karlu, Lutru in papežu iz Rima.

Vse je narisal: baronov dvorec, baronovo družino skupaj s hrtom, sejalce, orače, koč, obrekovalke in obrekovane.

Vsa vas se je skozi njegove prste stekala na papir.

Risbe so bile še okorne, a nikoli površne; vse na njih je bilo različnih oblik in ostrih linij, narisano na hitrico, a pri vsaki črti, ki jo je spravil na papir, je napeto zadrževal sapo.

Risanje je bilo del njegove narave, tako kot dihanje in znojenje.

V vasi pa je bila tudi sijoča svetinja, za katero bi se želel vneti kot kadilo, da bi jo lažje oboževal in častil: to je bila mašna knjiga, ki jo je neki menih pred stotimi leti stran za stranjo poslikal s cvetjem, hudiči in svetniki ter pobarval z živimi, mamljivimi barvami. Kadar mu jo je župnik dovolil prelistati, se je začel kar tresti od vzhičenja. »S takšnimi podobami so tlakovana nebesa,« mu je rekel župnik Jerom. »Če je tako, bom v nebesih večkrat gledal v tla kot k Našemu ljubemu Gospodu,« je zavzdihnil Pieter. Prišel je tudi čas, ko se je raje igral z deklicami kot z dečki. Doma jih je risal, natančno upodobil njihova oblačila in postave, z njihovimi obrazki pa se je tako trudil, da se je od napora kar znojil.

Tako je odraščal, z nosom, ki je sredi rdečeličnega obraza kar naprej vohljajal za novimi rečmi, in z velikimi rjavimi očmi, ki so široko razprte zrle v svet. Kmalu je risal tako dobro, da so ljudje v risbah lahko prepoznali sebe in druge. Nekega dne po maši pa je župnik, ki ni nikoli kazal niti najmanjšega zanimanja za njegovo risanje, v zakristiji na lepem rekel: »Preklastega Lowieja si tako dobro narisal, nariši še mene.« In obilni mož rožnatih lic in sivkastih las, plečat in veličasten v cimetasto rjavi frančiškanski kuti se je postavil v pozo. »Bolj pokonci se držite,« mu je rekel Pieter. Pater je napel svoj podbradek, da je bil videti trši od pušpanovega lesa, in Pieter

je začel risati. Ko je končal, mu je risbo pokazal, a na njej upodobljeni pater Jerom je bil ves škilast, z nosom, podobnim pasjemu gobcu, in z brado, okroglo kot žabji vamp. Patra je skoraj razneslo od jeze. Pripravil se je, da mu eno primaže, toda Pieter jo je v rdeči ministrantski obleki že ucvrl v cerkev, kjer je sedelo še nekaj ljudi, in začel prav počasi predstavljati svečnike. Ko se je ozrl čez ramo, pa je videl patra, kako se iz vsega srca krohota z risbo v roki.

Takšen možak je bil župnik: z robato skorjo od zunaj, ko si se prebil skoznjo, pa ves mehak in rahel kot sredica maslenega kruha.

Pri desetih letih je Pieter skozi svojo podstrešno linico odkrival nova obzorja: daljave, širjave, neskončnost! Dolge ure je presanjaril in presedel pred njo ter risal. S tega podstrešnega okenca je prihajal do novih in novih spoznanj. Ne da bi o tem razmišljal, je čutil, da je življenje ljudi in živali prilepljeno k tlom, da je vse majhno in nemočno odvisno drugo od drugega, ko gomazi po neizmerni zemeljski krogli, katere središče je sam pekel. Zdaj je že vedel, da so stvari in ljudje delčki celote, pokrajine in daljav. In po novem je risal vse le še s tistega okenca. Kmalu je začel hrepeneti po višavah, po drevesih, mlinih in cerkvah, in kadar je bral o gorah v Švici, je bil ves iz sebe.

Kako lepo je bilo z vrha mlina Preklastega Lowieja gledati v daljave.

Plezal je na najvišje topole in ure in ure sanjaril v zvoniku, kjer je tiščal glavo skozi line. Želel si je višje, kjer je imel občutek, da ne pripada več ljudem, in se lahko otrese vsega, kar ga tlači navzdol.

Ko bi le lahko letel nad zemljo kot angeli!

»Če bi vedel, da bom nekoč za nagrado dobil krila, bi se grehu odrekel za zmeraj!« je vzklikal.

Večer pred praznikom je v čast svetih treh kraljev zemljo prekril svež sneg. Vse je bilo brezmadežno, bleščeče in ovito v belo, debelo snežno odejo: strehe, ceste, zelenkasto steklen led, veje dreves, kupi gnoja, police pred okni, dolgi drogovi ob vodnjakih. Samo reči, ki so štrlele v zrak povsem navpično, so ohranile svojo barvo, a so se ob vsej tej belini tudi te obarvale za odtenek temnejše. Nad vasjo sta visela kot okajen strop rjavkasto

nebo in čvrsta tišina; tu in tam se je na gnojišču zasvetlikalo kako petelinje pero in iz kovačije nekoliko naprej so sikali plameni.

Pieter, ki je stal pred podstrešnim okencem, je sklenil, da prizor nariše. Pri tem je jezik vztrajno stiskal med zobmi. Bilo je, kot da v življenju še nikoli ne bi videl snega. Njegove oči so začudeno in hlastavo begale po vasi. Pred njim je na papirju rasla pokrajina iz oglja in barvnih kred. Malo podstrešje z oknom, od katerega dotlej ni bilo druge koristi, kot da so z njega za semenj obesili zastavo, je bilo po novem polno papirčkov z možici in drugimi risbami. Po tramovih se je vila tudi čisto prava procesija, vrezana v les, ki jo je na nekaterih koncih celo poslikal.

Narisal je velik črni kostanj s kapelico Matere božje ob mogočnem deblu, osamljeno cerkvico ter okoliške ilovnate kočje in kmetije z dimniki, iz katerih se je kadilo. Ob rob je nanizal še bele vrbe,

sredi trga pa visoka drevesa. Iz ene od kmetij na desni je napravil *Obljubljeno deželo*, na prag krčme pa je postavil mamu in zraven nje še sebe!

Skozi belo tišino, ki je dišala po mrazu in šoti, je stopal možic z butaro na hrbtu. Hitro je potegnil nekaj črtic in že je oživel, v sneg pa s koščkom oglja tik tik tik dodal še nekaj pikic za možičkove stopinje. Nekoliko naprej je na vrbo sedla vrana in en dva tri se je predramila tudi črna ptica!

Pieter je čakal, ali se bo pojavilo še kaj, s pripravljenim svinčnikom je sedel pred oknom ko kak lovec, nared, da ustrelji. Kmalu je izza pokopališkega zidu prigazil debelušen možak, ovit v nemaren ovčji kožuh.

Toda njega ni narisal. »Tega ogabnega Kroteža,« je prezirljivo rekel sam pri sebi, »bom moral v kratkem klicati oče. Hudo dobro ve, da ima mama sveže pivo pri hiši. Ves denar zmeče vanj. Komaj trideset jih ima, ona pa šestdeset; zmešalo se ji je, do konca se ji je zmešalo!«

Slišal je, kako je možak vstopil in se glasno krohotal, nato je zaslišal tudi svojo mamu, kako se je prešerno zasmejala, čemur je sledilo trkanje vrčkov.

Pljunil je na tla, kjer je spodaj slišal Krotežev smeh.

V gnevu je možaka naposled le narisal: zabuhel, vijoličast ksiht z režastimi očmi. A ga je takoj zatem spet spraskal s slike, kot človek izpljune pokvarjeno pijačo. Tedaj pa je zagledal bosonovega patra Cornelisa, ki je v vas prispel prejšnji dan, da bi imel pridigo za praznik svetih treh kraljev. Videl ga je samo od zadaj: rdeča, plešasta glava nad frančiškansko kuto. »Čakaj!« se je namuznil Pieter in s slamnate strehe zagrabil pest snega, ga zgnetel v kepo in jo zalučal v patrovo glavo. Bam! To! Kepa se je razletela kot krhko jajce. Pieter se je hitro potuhnil in se v svoji sobici hihital, da ga je bilo skoraj konec.

Nekaj trenutkov pozneje je prihuljeno dvignil glavo: ampak bum! Kepa mu je priletela naravnost v nos, pod oknom pa je stal pater in se glasno krohotal. »Ha!« je zaklical. »Nič slabše ne mečem kot ti, kaj, poba? Drugič se boš moral malo bolje skriti!« Pieter si je poklapano obrisal sneg z obraza. »Ampak ali prav vidim,« je še kar kričal pater, »mi nisi prav ti danes zjutraj stregel pri maši?«

»Ja, oče Cornelis, sem, ampak zdajle je bila moja roka hitrejša od pameti, risal sem, veste ... pogledjte,« je še dodal in ves rdeč od sramu dvignil v zrak papir, pritrjen z dvema žebljema na desko, da bi si pater lahko ogledal risbo. Pater je stopil bliže in se zazrl gor k oknu. »Hja, to pa sploh ni slabo,« je rekel, »od daleč je videti prav dobro!« Stopil je še bliže. »Ja, res je lepo, če natančneje pogledam! O slikanju ne vem dosti, ampak rekel bi, da znaš ti prav zares risati. Jejhata, res, kako odlično! Si to sam narisal? Presneto, kako čedno! ... Ampak, fant, snega se vendar ne riše, ni tako? Nihče še ni šel risat snega, to res ne gre.«

»Ampak meni se zdi lepo, oče, pogledjte, kako je lepo!«

»Ne, v snegu ni nobenih barv. Zemljo moraš slikati, ko je zelena, skupaj z njenimi rožicami in živimi barvami in odtenki, tako kot to počnejo Memling in oba Van Eycka, pa Rogier van der Weyden in Geertgen tot Sint Jans, kot to vidiš pri Quintnu Metsijsu. Ti res znajo slikati! Njihove slike lahko gledaš z lupo. Kar zavohaš njihove cvetlice!«

Pieter je vanj zijal z začudenimi očmi.

»Ja,« je vzkliknil pater, »enkrat moraš v Antwerpen, kjer so doma veliki mojstri. Tam si lahko ogledaš njihova dela v cerkvah in samostanih, oh, koliko jih je in kako so lepa! Z vsega sveta jih hodijo gledat, še iz Italije. Cesar Karel kupuje eno sliko za drugo! In ko bi ti videl *Polaganje v grob* Quintna Metsijsa! Slika je velika kot hiša in tako natančno naslikana, da lahko svetnikom prešteješ vsak las posebej! Občudovalcev zlepa ne spraviš stran! In če boš tako nada-

ljeval, lahko nekega dne tudi ti postaneš tak mojster, ampak ne, če boš slikal sneg!«

»Res, oče Cornelis?« je Pieter vprašal tako razburjeno, da se je ves tresel.

V tistem pa je iz hiše planila mama, nakar je za njo na prag stopil še Krotež. Ves pogovor sta slišala skozi okno. »Nič drugega ne boš kot mornar!« je mama zaklicala proti Pietru. »In še grdo boš padel, če boš takole visel skozi okno; takoj pojdi notri!« Nato se je obrnila k patru Cornelisu: »Ja, oče Cornelis, moj prvi mož je na smrtni postelji dejal, da bo šel najin otrok za mornarja, zato ...«

»Ah, človek obrača, Bog obrne,« jo je opomnil pater, »in če je njemu ljubše, da vaš sin postane slikar, potem se lahko vsi mornarji tega sveta postavijo na glavo, pa bo vseeno slikar!«

»Oče,« se je tedaj z nosljavim glasom oglasil Krotež, »kmalu bom jaz fantov oče in potem bom tej kracariji in možicem napravil konec: šel bo v uk, za mornarja ali za lončarja! Ko bom jaz gospodar pri hiši, bom jaz odločal, kaj bo z njim.«

»On bo vaš novi mož, pravite?« je pater vprašal Pietrovo mamo. »Res? Ojoj, žena,« se je zasmel, »prisežem, najprej sem mislil, da je vaš starejši sin! Čestitam! A v vaše dobro upam, da to ni res, kajti mladi možje se s starimi ženskami poročajo samo zaradi denarja. Lep dan želim!«

Po teh besedah se je pater zasukal na petah in z drobnimi koraki kot zibajoč zvonec pohitel stran. Vrata krčme so se grobo zaloputnila in Pieter je skozi deske slišal, kako je njegov bodoči krušni oče grdo zaklel, sam pa se je tolkel po stegnih od veselja nad krutimi besedami, s katerimi jima je postregel pater in ki jih zlepa ne bosta spravila po grlu.

Toda kmalu ga je obšla sveta zamaknjenost. Strmel je v snežne daljave in šepetaje ponovil besede patra Cornelisa: »Če boš tako nadaljeval, lahko nekega dne tudi ti postaneš tak mojster.« Pred

sabo je zagledal svetle podobe Antwerpna in tisočerihi slik. »Če boš tako nadaljeval, lahko nekega dne tudi ti postaneš tak mojster,« si je mrmral.

Mama ga je poklicala, da mora h kosilu, a je zaklical nazaj, da ni lačen.

Popoldne je mrzlo in tiho spolzelo mimo in mesec je vzšel zgodaj ter rdečkast obvisel nad modrim snegom. »V Antwerpen,« je zavzdihnil. Od spodaj je slišal pesem o treh kraljih, peli pa so tudi zunaj po vasi. Tudi on je od nekaj rad pel. Videl je svoje prijatelje, ki so veselo našemljeni in z vrtečo se zvezdo v roki gazili skozi sneg. Toda tisti večer ga ni mikalo, da bi se jim pridružil. V srcu ga je kar žgalo ob misli na novo življenje. Zvečer je slišal, kako so se spodaj stopli trije možaki, ampak se ni zmenil zanje. Bil je priča svojemu ponovnemu rojstvu. Nenadoma pa je kot iz plamenov skočil kvišku in kot mama, ki je iz ognja rešila svojega otroka, vzkliknil: »Hočem! Hočem! Postati hočem slikar!«

5

Spomladi, ko so zacvetele trobentice in so srake spet zaplesale nad cestami, se je mama poročila s Krotežem.

Pieter je z žalostjo v srcu razmišljal o svojem molčečem očetu, ki ga ni nikoli poznal, a se je vseeno pridružil veseli poročni povorki. Zvečer mu je bilo strašno slabo: trebuh je imel napihnen, da bi lahko počil, ker je pojedel preveč tople svinjine z bobom. Žal mu je bilo, da je bil tako požrešen. »Ko le ne bi bila tako dobra,« je tarnal.

Doma se je precej spremenilo. Krotež je bil tako vesel svoje poroke, da je bil štirinajst dni zapored pijan ko klada. A če je med dvorjenjem laskal vsevprek in se kar naprej smehljaj, se je zdaj resnični

Krotež ves požrešen, zavaljen in napihnjen dvignil na površje in hlatal okrog sebe kot ščuka.

Za začetek je opustil svojo lončarsko obrt. Hotel se je dokopati do ženinega denarja in do krčme. A kaj, ko ženička za to ni hotela niti slišati. In ker mu denarja ni dala, si ga je vzel sam.

Žena je zdaj nergala kar naprej, zato jo je lepega dne pognal čez prag, Pieter, ki se je pripravljaj, da ga z vrčem trešči po glavi, pa je dobil takšno brco v zadnjico, da se je pri priči znašel zunaj pri svoji mami.

Najhuje od vsega pa je bilo, da so se jima ljudje, ki so to videli, glasno smejali. Žena se je z zlomljenim srcem vrnila v hišo zavoljo svojega sinka in sinko se je vrnil domov zavoljo svoje mame.

Zdaj je bil gospodar v hiši Krotež, ki je pil kot sedem templjarjev skupaj, zraven pa še kockal in kvartal, zahajal k slabim ženskam, se prepiral s strankami in se pretepal za prazen nič.

Debeli polž je vztrajno glodal blaginjo *Obljubljene dežele*.

Mama je šla po nasvet k farnemu župniku. »Počakaj, grem sam pogledat,« je rekel pater Jerom in s sabo vzel nešpljevo palico. Mama je vedela, kaj to pomeni, in je od strahu vila roke, ko je stopala za patrom proti krčmi. »Samo da vas ne ubije, gospod župnik!«

»Ne, jaz bom njega!« je zabevskal pater.

Krotež je ravno prihajal iz kleti s peničim se vrčkom piva. Pater je dvignil palico in bam! Kroteža tako mahnil po vijoličnem obrazu, da so njegove režaste oči zazevale kot obrabljene gumbnice. »In če še kdaj položiš samo prst nanjo, te zmeljem v kašo, ti zmene!«

Brez besed, a z vrčem v roki, se je Krotež pohlevno pobral iz hiše. Ko pa se je ponoči pošteno nadelan vrnil domov, je

mamo in njenega sina vrgel iz postelje in ju v srajcah pognal v noč, obsijano z mesečino. »Pojdi zdaj farja klicat, da bo videl, kakšna krasotica si v tej svoji srajci!«

Tako sta mama in sin zlezla na svisli, kjer sta počakala jutro, ko ju je Krotež porogljivo blagovolil spustiti v hišo.

Zdaj je možak dokončno zavladal. Če mama ni ubogala njegovih ukazov, ju je zvečer znova nagnal ven v njunih srajcah!

Obljubljena dežela je prišla na beraško palico.

Pri hiši ni bilo več denarja, da bi nabavili pivo, in pivovar jim ga ni več dajal na kredo. Mama je na začetku še poskušala spraviti krčmo v red. A ko so končno spet dostavili nov sod mladega piva, se je Krotež ulegel pod odrpato pipico in pil, da si lahko videl, kako mu nabreka trebuh. Pri hiši je bila vse večja revščina. Mamo, ubogo revo, je počasi zapuščal pogum in sčasoma je pustila, da jo je pretepal po mili volji. Vsa se je zgrbila in zanemarila. Pieter je včasih pomagal pri Preklastem Lowieju v mlinu in za drobiž poprijel za vsako delo: pomagal je kot mlatič in orač ali kot gonjač na lovu grajske gospode, pomagal je pri župniku in mežnarju, o tem, da bi šel za mornarja, pa doma ni bilo več govora.

Toda risanje! Ljubi Bog! V prstih mu je igralo, kot bi mu v njih godle čebele, ne meneč se za vse gorje, zanemarjanje, udarce in strah pred Krotežem.

Risal je dalje.

Papirja ni imel, zato je pač risal po hlevih in zidovih in vozovih in po vsem, kar je bilo ravno in primerno za slikanje, z zdrobljenimi cvetovi pa v risbo utiral tudi barve. Risanje je bil zadnji žarek veselja v njegovem življenju in z vse večjim hrepenenjem se je oziral proti Antwerpnu. Zdaj bi že lahko odšel tja. »A potem bi mama sama prejemale udarce,« si je rekel, »tako pa si jih deliva.«

Jutro je z mlečno belimi tolstimi oblaki drselo čez pokrajino. Povsod so kikirikali petelini in se sukali mlini.

Pieter se je namestil vrh bele vrbe in z glavo med nogami opazoval svet. Pomlad je zavela z juga kot dih, iz daljave je prišumela vsa mehka in mila prek potokov in rek. Drevesa so bila še črna in gola, razgaljena in še prazna dežela pa se je godna in mlada že razpirala vse do svojih najoddaljenejših modrih daljav.

Pozabil je na napihnjeno kravo, ki naj bi ob polni luni povrgla; pozabil je na lakoto in škrlatnega krušnega očeta; pozabil je celo na svojo mamo, ki je že več dni ječe umirala, morda je celo že umrla. Prejšnji večer je prejela sveto olje, to jutro so bile njene noge mrzle. Toda fant je ždel na vrbi in z očmi vsrkaval svet. Kmetje so sejali in plugi so brazdali zemljo v lesketajoče se žlebiče. Oblaki so v tišini prisluhnili pastirju, ki je piskal na dude, nad rjavimi gozdovi so plapolale ptičje jate. Sončni žarki v daljavi so tipali za mlini in vodno srebrnino.

»Cerkveni vitraži! Plašči Matere božje! Farna bandera!« je vriskal Pieter.

Vse je bilo povsem novo kot prvi dan! A videno takole od zgoraj, obrnjeno na glavo, z očmi pri stopalih, se je vse zdelo dvakrat lepše, dvakrat bolj prostrano in dvakrat bolj občudovanja vredno, in Pieter je zavriskal: »Ko bi le imel oči tudi na zadnji plati, in barve, da bi slikal!«

Skozi okroglo lino mlina na veter se je na dolgem vratu iztegoval kot redkvica rdeč obraz s širokim nasmeškom. Bil je Preklasti Lowie.

»Hoj, Pieter, ne pozabi, da je nocoj v *Našemljeni afri* pojedina Korajžnih kegljačev iz fare Svetega Štefana, mož s hudobno kroglo in hudo žejo! Glej, da prineseš s sabo svoje dude. Hrana bo izvrstna!«

»Mi že kruli v želodcu!« je zaklical Pieter.

»Pridi, vrziva karte, da malo utišava lakoto! Grem po vrč svežega piva iz lierske kleti, naravnost iz *Izguljenega paradizka* sem ga dobil!«

»Še zame ga natoči! Raje vrček kot glažek!«

Pieter je pri vhodu hitro privezal kravo in stekel v mlin.

»Kako je s tvojo mamom?« je vprašal Preklasti Lowie.

»Bolj slabo,« je rekel Pieter.

»Ponoči sem slišal tuliti psa,« je zamišljeno dejal mlinar.

»Oh, Lowie,« je nenadoma rekel Pieter, »molim, da bo hitro umrla! Da se reši tega pekla. Ves čas se držim nazaj, da mu z macolo ne zabijem zabuhlega ksihta v drob, da bo skoz popek gledal kot skoz ključavnico.«

»Zate bo najhuje,« je prikimal Lowie. »Kaj boš, ko je ne bo več?«

Pieter je že hotel reči: »V Antwerpen bi rad šel.« A s to željo je bil previden kot z milnim mehurčkom, zato je odvrnil: »O tem bo Bog odločil!«

»Tako je na svetu: ali se boriš ali pa se posloviš. Dobro razmisli o tem! Jaz grem medtem po pivo.«

Pieter je pomolil glavo in usta, polna moke, skozi okroglo lino mlina.

»Kako lepo!« je šepnil, ko se je zazrl v daljave. Pred njegovim nosom je blag vetrič raznašal vonjave po pivu in gnoju. In nekoliko naprej je med temnim gozdom in belo rečico čepela vas z ilovnatimi kočami.

Na trgu so se igrali otroci v srajcah, dva rožnata pujska sta se ovohavala pri repku. Gruča beračev in kripljev je pred grajskim dviznim mostom čakala na miloščino. Iz šestih krčem sta se razlegala petje in špetir, medtem ko je cerkev z odprtimi vrati čakala na vernike. Korenjaški župnik Jerom je korakal po svojem sadovnjaku in prebiral brevir. Ubogi možak je moral v nebesa odvreči poln voz požrešnih grešnih duš svojega občestva. Toda sončni žarek je Pietrov pogled naposled le usmeril tudi v zanikrno kočo, kjer je na smrtni postelji ležala njegova mama. »Če danes umre, ne morem na pojedino,« je zavzdihnil. In da kočice ne bi videl, je eno oko zaprl, medtem ko se je drugo radostilo nad pokrajino. In tam daleč, nekje v tisti modrini, je ležal Antwerpen, kjer se je trlo slikarjev in zlatih ladij.

»Sem že nazaj,« je rekel Preklasti Lowie. Drug za drugim sta pokusila pivo. »Pravo *Kyrie eleison* pivce!« je zacmokal mlinar, nato pa nadaljeval: »Ampak tvoj krušni oče je pa res en nemaren dedec, da veš! Tamle pod vrbo leži in smrči ob kupu gnoja. Vse obleke tvoje mame je prodal za liter žganja. Tako ali tako ne bo več vstala,« je rekel.«

Pieter se je kar tresel od jeze, ampak Lowie je že veselo nadaljeval: »Sveta pomagalka, Pieter! Prejle sem šel v *Našemljeno afno* malo pogledat, kaj se kuha v loncih! Po tleh te vrže! Takšne velike klobase! Ampak ti nocoj najbrž ne boš mogel zraven ... Takrat bo tvoja mama že mrtva, Jo Schrabul tako pravi.«

»Ne, saj je močna,« je hitro dejal Pieter, »marsikaj prenese.«

»Korajža velja, fant,« se je strinjal mlinar. »Lahko si vesel, da tvoja mama ni vzela konca že v zibki. Na koncu koncev pa tako vsi

umremo, čeprav radi dolgo živimo. Kar danes cvete, jutri ovene in križ je adut!«

Nato sta vrgla karte, vetrnice pa so se vztrajno sukale in mahale v daljavo. Kdor je zmagal, je smel nagniti steklenico in piti, dokler mu ni zmanjkalo sape. In tako sta zmagovala in pila vse do poldneva. Ko je odbilo angel gospodov, pa si je Preklasti Lowie z ustnic polizal pivsko peno in rekel: »Moliti pa nikoli ne pozabim,« in je molil, nato pa v loku pljunil skozi vrata.

»Jaz tudi ne,« je rekel Pieter in ga posnemal, potem pa pljunil še sam.

8

Popoldne so se na nebo zgnetle ovčice in tišina je težko sopla nad pokrajino. Krava je mulila marjetice in Pieter je ležal na trebuhu med štirimi zidovi mlina in zrl čez Dommel.

Tedaj pa je čez grič k mlinu prišepala Jo Schrabul in že od daleč krilila s svojo palico. »Prišla mi je povedat, da je umrla,« je zavzdihnil Pieter in kamen se mu je odvalil od srca. Skočil je pokonci.

»Pridi, hitro! Tvoja mama se poslavlja! Zdaj zdaj bodo prižgali svečo!« je zaklicala z nosljivim glasom.

»Že grem!« je zaklical nazaj. Toda fant je obsedel ves hrom in preznojen od strahu. »Ne, ne grem,« si je šepetal. »Zakaj še ni umrla, če že mora umreti!«

S steklenim pogledom je strmel v daljavo. Toda ni videl daljav, v tistem hipu je videl vice. Videl je polmrak, poln oči, steklenih oči; oči na konicah prstov, na stranicah križa, v ptičjih kletkah, v temačnih predorih; trte, katerih sadeži so bili v grozde povezane oči ...

Tedaj pa je spodaj ob svetlem razpotju zagledal visokega kmeta, ki je stopil s pasjega vozička, da bi poklepetal z debelo mlekarico.

Možak se je na lepem sklonil, jo z rokami objel okoli pasu in jo poljubil, da jo je skoraj polomil, in ona ga je enako močno poljubila nazaj, Pieter pa je planil pokonci, da bi prizor pri priči narisal. S koščkom oglja, ki ga je imel vedno polne žepe, je narisal parček na enega od štirih belih sten mlina, ki so bile počečkane že z neštetimi možici in vaškimi prizori. Zdaj jim je dodal še oba zaljubljenca. V njiju je gorel tak silen ogenj, da je fanta sililo na smeh. Toda prek zidu se je nenadoma razrasla ogromna senca in v tistem mu je okrog ušes priletela silna klofuta, ob kateri mu je v glavi zadonelo kot cerkveni zvon. Zakričal je in se sunkovito zasukal. Župnik se je sklonil nadenj in zakričal: »Zakaj to počneš?«

»Ker to pač vidim, ker to počneta onadva tam čez!«

Župnik je trdo udaril z ного ob tla. »Alo! Ven! K svoji mami! Umira! Sicer je ne boš več videl žive!«

Pieter je z eno roko povlekel za sabo kravo, drugo pa položil na škapulir in začel moliti: »Prosim te, naj že umre! Naj že umre!« Župnik je hitel za njim in ves zaripel bentil čez grešni svet in farane ter njihovo pobožnost, ki ni segla više od popka, ter jim v isti sapi napovedoval hudo kazen, smrt v plamenih, pekel in vice.

Fantu so grožnje grmele na glavo, kot bi se podirala streha, in zdelo se mu je, da je sam kriv za vse grehe.

Zaprle je oči, da patra ne bi več slišal, pa ni nič pomagalo, zato je oči spet odprl in pri priči prasn timer hrzav smeh. »Tamble! Tamble!« je začel kazati s prstom in se zvijati od smeha.

Po rumeni poti je drdral pasji voziček, a razen njega in poskakujočega, lajajočega psa ni bilo videti drugega kot štiri noge, ki so zadaj tesno prepletene molele z voza.

V hiši je zaudarjalo po zapuščeni in gnilih repah. Na ilovnatih zidovih je viselo nekaj obledelih risb in slik, z nizkih tramov pa polomljene košare in šopi suhih zelišč. Krotež je pijan kot čep ždel pred ženino izbo in glasno tarnal. Ko je zagledal župnika, se je zvrnil na kolena: »Oh, Gospod, pomagajte, naj še malo živi! Za veliko maš bom dal, za cele kupe sveč! Kaj bom brez nje? Obesil se bom! Ja, obesil se bom!«

»Le,« je zaničljivo prhnil župnik. »Je pa škoda, da se nisi obesil že pred štirimi leti, ker bi tako vsaj kaj ostalo za maše. Spod nog, capin!« Že ga je hotel z nogo odriniti od vrat, a ga je Pieter prehitel in krušnega očeta brcnil v melonasto glavo, da je zaškrtalo in se je možak kot slinar združil na obraz.

Pater Jerom je Pietra porinil v sobo. Notri je bilo zatohlo in v zraku je visel duh po vlagi kot na pravkar preorani njivi, pa tudi po plesni. Blagoslovljena sveča je že gorela. V sobici so se drenjale ženske, ki so pod plašči prebirale jagode rožnih venecov, da bi odgnale smrt. Na mizici so vsevprek stale najrazličnejše stekleničke, skledice, skodelice in školjčne lupine z zdravili, glistami in bramorjevim oljem. Prej je bilo vmes tudi žganje za krepitev srca, a ga je krušni oče vsega spil in v stekleničko nato vлил vodo.

Ob bolniški postelji in na stolu ob vzglavju so ležale najrazličnejše svete reči za odganjanje smrti: od voščenih in bakrenih sveti-

nejših svete reči za odganjanje smrti: od voščenih in bakrenih sveti-

njic, škapulirjev in svete vode, pa do kosti z rdečimi pečati in celo krvi neke stigmatiziranke.

Slepi vrač iz Gozda osmih blagrov je šel že sedemkrat okrog hiše, vaški padar je prišel še enkrat polagat pijavke in zdaj je pri postelji stal celo Gorčični Jef, posvečeni prosjak z eno nogo in dlakavimi ušesi. Na sebi je imel plašč, ki je bil tako od znotraj kot od

zunaj ves prešit s pergamentnimi podobnicami; vsi svetniki so viseli na njegovi suknji, za vsak dan po eden, da se ja ne bi kateremu zameril. Nikoli mu jih ni zmanjkalo, kajti ko se je leto prevesilo v drugo polovico, je plašč preprosto obrnil. Gorčični Jef je za groš prihajal odganjat smrt k umirajočim in je vsakokrat odžebiral nekaj rimanih molitvic, ki jih je sam skoval.

Kakšna uboga reva je bila videti, ko je ležala tam z belo avbico na glavi: bleda kot vosek, z očmi kot parom črnih plamenov, z odprtimi usti, z razpokanimi ustnicami, pa vsa suha, da bi ji lahko rebra preštel, a z napihnjenim trebuhom in s temnimi zgaranimi dlanmi na tenkih kitastih rokah.

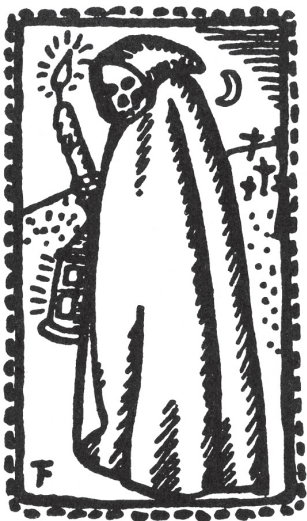
Pieter ni več prenesel pogleda nanjo in je molil: »O, Bog! Naj nikar ne pride takšna k poslednji sodbi. To sploh ni njen pravi obraz, Krotež ji je takšnega naredil!« V tistem pa je na okensko polico sedla sraka. Vsi so jo videli in prenehali z molitvijo. Bilo je čudno, kot bi pravkar vstopil nekdo brez telesa. Ptica je vtaknila glavico skozi razbito šipo, a je zavohala smrt in jezno zavreščala ter odfrlela, kot bi se čutila ogoljufano.

Mama je očitno čakala prav nanjo. Na lepem je namreč začela mežikati. Župnik ji je v roko hitro potisnil blagoslovljeno svečo. »Pokleknilo!« je ukazal. Slišati je bilo, kot bi s pestjo udaril po

mizi, in začel je moliti litanije za umirajoče. Vsi so pokleknili, le Gorčični Jef je moral zaradi lesene noge počepniti. Vsi svetniki s procesijskih bander, cerkvenih vitražev, podobic, iz kapelic ob poljih in na drevesih so se naglo zvrstili mimo, zbrani pa so jih na hitrico pozdravili: »Prositate za nas!« Mama je hropla. Nenadoma ji je dih zastal. »Pa je šla,« je pomisli Pieter, vesel, da je končano. Tedaj pa je kriknila in nekaj jo je kot vzmet pognalo pokonci. Z nog je zbrcala odejo, izpod rjuhe so pokukala stopala, vse relikvije so popadale po tleh. Ženske so skočile na noge, kot bi jih pičila osa. Silen vik in krik. Toda krepki pater je mamó porinil nazaj na posteljo, ji iz zakrčene pesti iztrgal svečo, z vso težo sedel na njene noge in nadaljeval molitev.

Mama je kričala in jokala. Pieter se je tresel od groze in milo prosil: »Oh, naj umre, ljubi Gospod, vzemi jo v svoje naročje ali jo posadi zraven sebe, a vzemi jo že k sebi!« Ženske so se poskrile druga za drugo, berač si je večkrat dvignil klobuk pred oči, a je vsakokrat zakril samo eno. »Molite!« je nadnje zatulil pater. Tedaj pa je Krotež, ki je kukal skozi špranjo, zakričal z druge strani vrat: »Hudič jo je obsedel! Hudiča ima v sebi!«

Ženske je obšla silna groza. Prerivale so se mimo postelje, a vse hkrati se niso mogle zgnesti skozi ozka vrata. In naj je pater še tako bentil, mlatil po mizi, da so stekleničke letele v zrak, in ženske odrival v stran, ni vse skupaj prav nič pomagalo: druga za drugo so zgrožene zbežale, kot bi jim gorelo za petami. Kričale so in vreščale, cepetale in brcale. Padale so po tleh, čeznje so se zvrnile druge, z vseh strani so suvala gola kolena.

Medtem je Pieter kot prikovan strmel v svojo mamo. Nenadoma pa ga je prijela s svojo trdo roko in prestrašeno rekla: »Fant moj, glej, da boš vsak večer molil zame ... tam, kamor grem, je tako temno.« To je bilo za fanta preveč. Strah ga je premagal in nezavesten se je zgrudil k postelji. Pater ga je še poskušal ujeti za ovratnik, medtem ko se je z drugo roko trudil zadržati ženščine, ki so s krikom »Hudiča ima v sebi!« zgrožene bežale iz sobe. Gorčični Jef je obupan štorkljal za njimi in stokal: »Moj klobuk! Moj praznji klobuk! Pa samo enega imam!«

Ko je Pieter naposled le prišel k sebi, je bila mama prekrita z mrliško rjuho.

10

V pivsko rumenem večernem polmraku so zadoneli mrliški zvonovi. Ko so jih vrane zaslišale, so v velikih jatah privršale iz gozda Osmih blagrov in se spustile proti cerkvenemu zvoniku. S temo je na polja legla megla in za vrsto belih vrb sta vzšla srebrna rogova mesečevega krajca.

Možje s hudobno kroglo in hudo žejo so se židane volje in z žlico za klobukom ob glasnem prepevanju klatili od krčme do krčme, dokler niso pristali v *Našemljeni afni*, kjer so se hoteli pogostiti z gnjatjo, klobasami in riževo kašo in se vmes še pošteno zalivati s pivom, da bodo resnično zapolnili vse luknje. Krotež je šel z njimi, da bi v pijači utopil svojo žalost.

»Da bi se le zadavil z vso jedačo in pijačo,« je med zobmi sikal Pieter.

Fant se je naslanjal na podboj vrat domače hiše in prisluškoval kričanju v daljavi. Lakota ga je minila in zaničljivo je zmignil z rameni.

Iz hiše je tu in tam zaslišal pljuskanje vode in žvenketaje skled, ropot mize, ki jo je nekdo porinil vstran. V sobi je ropotala Jo Schrabul, ki je v soju sveč umivala mamino truplo.

Ko je v plašču prišla iz sobe, je rekla: »Domov grem, sinko, kozo moram pomolsti. Ampak kmalu pridem nazaj z Zieto in rdečo Keene, da bomo bedele ob tvoji mami.«

Svečo je pustila prižgano. Pieter je obstal pri vratih. Povsod je vladala spokojnost. Nikjer ni bilo slišati žive duše. Samo zemlja je živela, dišala in rasla. Vrata so bila odprta. Za Pietrovim hrbtom, v soju sveč, je v kamrici ležala njegova mrtva mama. Ni si upal ozreti. Vedel je, da leži tam prekrižanih rok in razprti dlani, z nasmeškom na ustnicah, kot je to običajno pri vseh mrtvih, ki so veliko trpeli. Čutil je, kako so se njene mrzle roke, ki jih ni mogla nikoli ogreti, poskušale zganiti, mu pomigniti, da bi prišel bliže in bi ujele nekaj njegove tople sape.

Kako zelo si je želel potolažiti tiste uboge roke! A od strahu je okamnel. Tega ga je bilo pošteno sram in kot v opravičilo samemu sebi je rekel: »Samo pogledat grem, ali se žabe že pariyo.« Ne da bi se obrnil, ne da bi zaprl vrata, je zažvižgal in odšel. Na ovinku, kjer je cesta ostro zavila, pa se je pognal v dir in srečen in odrešen padel na kolena pred kapelico Matere božje ter molil za materin dušni mir, kot ga je prosila.

***

Tist Mastel, kolarjev hlapec, ki je stopil na kratko ven za drevo, je nenadoma planil v *Našemljeno afno* in kriknil: »Možje! Na pomoč! Duh!« je kričal. »Iz šterne je prilezel duh!«

Nastal je vsesplošen cirkus. Nekaj korenjakov je iz krčme odkorakalo celo z noži v rokah. Karkoli je že bilo, se je zibalo sem in tja, se vlekle nad tlemi in počasi izginjalo v megli. »To je duh krčmarice, naše Trees iz *Obljubljene dežele*,« je s tresočim glasom zajecjal prvi. Želodci so se zadržnili, apetit je šel po gobe. Ženske so silile domov, na lepem so vsem zboleli otroci. Možaki so šli z njimi, ker je bilo njihove ženske strah, so govorili. Tako so se v skupinicah, tesno drug ob drugem in z noži v rokah odmajali domov. Tisti, ki so živeli dlje in bolj na samem, pa so zatrjevali, da se ničesar ne bojijo in da bodo počakali jutra, ter začeli strah preganjati s pivom in žganjem.

Posnemali so Kroteža, ki je že precej časa, napihnjen kot vreča moke, ležal pod klopjo in smrčal. Klobase so nedotaknjene obvisela na tramovih, gnjat je obležala na krožnikih, na postani riževi kaši se je naredila tanka skorjica. Milleke, krčmar *Našemljene afne*, je z ženo kar skakal od veselja, ker jima je ostalo toliko jedače in pijače! Tisto noč so duha videli še večkrat. Šepava Mie Salamander, ki je ob mladi luni sredi noči nabirala zelišča, iz katerih je delala zdravilne maže, ga je videla, kako se je vlekel čez pokopališče, in maslar Andries je videl, kako se je sukal okrog mlina ...

***

Ko se je na obzorju predramilo jutro, sveže in ostro kot glasba steklenic, je Pieter zlezal izpod lesenega nadstreška vodnega mlina in spet oblekel srajco, s katero je nameraval Krotežu nagnati strah v kosti. V vasi je slišal pripovedovati, kakšen nemir in strah je duh zasejal med ljudmi.

»No, zdaj veš, da duhovi ne obstajajo, sami si jih izmislimo,« se je smejal. Ko je izvedel, da je Krotež še naprej smrčal kot medved, pa je zagodel: »Torej je bilo vse zaman!« Še isti dan so morali mamu položiti v krsto, ker so se bali, da bi se njena bolezen, ki ji nihče ni

vedel imena, lahko raznesla po vasi. Šel je pogledat h kolarju, ki je ravno tesal njeno trugo. »Duh tvoje matere je prišel tudi meni na vrata,« se je bahal šepavec. »Stresal je kljuko, ampak ko sem čezno narisal križ, je kriknil in pri priči izginil! Prav res!«

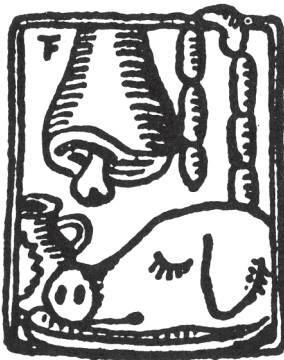
»Lažnivec, k tebi pa nisem hodil!« je že hotel reči Pieter, a je prebledel, ko ga je prešinilo, da bi bilo prav mogoče, da se je tod okrog potikal čisto pravi duh, ki se ga je tudi sam tako bal.

»Pomagaj mi, daj, moj hlapec je še čisto preč, ker ga je videl,« je rekel kolar, »ti bom dal par kosov kruha z maslom,« in Pieter mu je ubogljivo podajal žeblje ...

Medtem ko so se po temačni vasi razlegali še zadnji udarci kolarjevega kladiva in je nebo zamikalo, da bi se razjokalo, si je grobar zažvižgal pesmico *Moja ljubica je plavolasa deklica* in ob soju velike laterne začel kopati grob.

11

Potem ko so mamo med rahlim pršcem položili v grob, je Pieter pobegnil. Hotel je biti sam s svojo bolečino. Ves dan je taval po blatnih, spolzkih poljih, in ko se je zvečer vrnil domov, je stopil v prazno hišo. Na sedmini, ki so jo plačali

z denarjem od prodane telice, si je Krotež skočil v lase z nekim daljnim bratrancem pokojne žene in ga namlatil s cepcem, da mu je zdrobil troje reber. Graščak je nadenj poslal svoje hlapce in ga dal prijeti; krušnega očeta so zvezanega na vozu odpeljali v mesto in vrgli v ječo. Tako je Pieter ostal na svetu čisto sam! Sam in svoboden! Kar razganjalo ga je od veselja! Sam s svojimi du-

dami, s škapulirjem na prsih, z risarskimi kredami v žepih, z dvanajstimi obrtni in trinajstimi nesrečami ter s hrepenenjem po daljnih krajih v srcu. »Hej! Držite me! Zdaj mi nič več ne more do živega!«

Naslednje jutro si je umil obraz, in ne da bi komurkoli rekel besedo, odšel na pot. Po kamnitem mostiču je odkorakal iz vasi, a kot odsev v stekleni krogli je šla z njim vsa vas: vsi letni časi, vsi vaščani, vsa okna, zvonik, temačne izbe, otroške igre, pesmi, ptičja gnezda, deklice in reki, vse vonjave in vsi barvni odtenki, vse je šlo z njim, svetlo in razločno kot kometov rep. Mar ni bil čeden v svojih belih nogavicah, s petelinjimi peresi za klobukom, pa v sivi suknji z usnjenimi zavihki na rokavih, ki se mu je tesno napenjala do bokov, niže pa mu je v zaobljenih gubah padala čez stegna?

Glejte ga, kako gre! Velike rjave oči se mu lesketajo, zašiljen kljukasti nos se mu lesketa, vse pegice se mu lesketajo.

Škrjanček je poletel višje ter sedel na strune svoje pesmi »pit, pit« in Pieter je pritegnil:

*»Pojdimo, pojdimo v jutrove dežele,
da si poiščemo srečo in novo veselje!«*

A v resnici je fant zavil na zahod proti Antwerpnu. Hotel je še pomahati cerkvenemu zvoniku, v tistem pa ga je nekdo grobo zgrabil za ovratnik.

»Kam pa kam?« ga je vprašal pater Jerom, ki je prek žive meje iztegnil roko.

»Na sprehod sem se namenil,« je zajavkal Pieter.

»Tudi prav, a še prej boš pri meni nasekal nekaj drv!« je zabevskal pater in ga dvignil čez živo mejo ter nežno odložil na samostanski vrt. »Kmalu bom dal na mizo prinesiti krožnike, popoldne pa bova posejala fižol.« In ne da bi o tem izgubila eno samo besedo, je Pieter poslej stanoval pri patru.

Spal je v miceni izbi, iz katere je imel čudovit razgled na polja in vse štiri strani neba. Kmalu so bile vse stene prekrute z risbami. Po dolgem prepričevanju je smel z jajčnimi barvami, ki mu jih je pater prinesel iz mesta, prerisovati tudi podobe iz svete mašne knjige! Popolnoma se je zatopil vanje. In ko je po treh urah risanja in barvanja prišel k sebi, je bil tako srečen, da je rekel: »O, Bog, če umrem, položi mojo dušo kot suh cvet med te liste ...« Veselje mu je kratila le dekla ploskih prsi, ki je zmeraj dišala po vosku. Preprosto je ni prenesel. Kar naprej jo je risal in na vse mogoče načine, se iz nje norčeval, ji nagajal in jo na smrt prestrašil, ko je nekega večera hotela zlesti v posteljo in je v njej naletela na slamnato strašilo.

Nekega lepega dne je z rokami v bokih predrzno stopila pred patra in skozi stisnjene ustnice zasikala: »Izbrati boste morali! Ali grem od hiše jaz ali pa tale pokora!«

Dobrodušnega patra je ob teh besedah stisnilo pri srcu. A po dolgem razmisleku se je spomnil Flancata, bratranca v sedmem kolenu, ki je bil župan nekje ob Šeldi in je prišel naokrog, le kadar se je v žlahti dobro jedlo in pilo. Za takšne prilike je bil pripravljen pešati tudi ves dan.

»Bratranec,« mu je možak nekoč rekel, »če kdaj naletiš na kakšnega fantiča brez dela in strehe nad glavo, ga pripelji k meni, zmerom ga lahko nastanim pri prijatelju Ritovcu, grofu z nasipa pri Prašičjem polderju. Pri njem se poredijo ko lazarji, da jim srajce pokajo po šivih in gumbi letijo vse do sosedov.«

In nekega blešččega pomladnega dne, ko so se bukove žive meje obarvale vinsko rdeče in si je par štokelj spet pletel gnezdo na dimniku *Obljubljene dežele*, je Pieter s svojimi dudami in šopi porisanega papirja zlezel na pokrit voz krošnjarja s preprogami, ki je zapeljal iz vasi proti Bergen op Zoomu. Pod budnim očesom svetega Krištofa se je podal v svet iskat srečo.

Kaj pa je mogel pomagati, če mu je Bog namenil takšno usodo! Tam bo začel slikati in prihodnje leto že živel v Antwerpnu!

Srce se mu je odprlo na stežaj kot okno.